

ISPARTA'DA **TARIMA DAYALI**

**İHTİSAS ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ
NİÇİN KURULMALIDIR ?**

OCAK / 2025

**ISPARTA'DA TARIMA DAYALI
İHTİSAS SANAYİ BÖLGESİ
NİÇİN KURULMALIDIR?**

Fikir Isparta Topluluğu

2025- ISPARTA

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	2
1. 2000'Lİ YILLARDA ÇİÇEKÇİLİK OSB KURULMA ÇALIŞMALARI	2
1.1. Isparta'da 2000'li Yıllarda Tarıma Dayalı İşletme Çiçekçilik Organize Sanayi Kuruluş Çalışmaları.....	3
1.1.1. Isparta'da Karanfil (Kesme Çiçekçilik) Üretiminin Tarihçesi	3
1.1.2. Karanfil Üretiminde Neden Isparta?	4
1.1.3. Isparta'da Çiçekçilik OSB kurulması için 2000'li yıllarda, Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığına Başvuru	5
2. İSPARTA'DA İNŞAATI TAMAMLANMIŞ VE KURULUŞ AŞAMASINDAKİ OSB'LER	7
2.1. Altyapı İnşaatı Tamamlanan Organize Sanayi Bölgeleri.....	7
2.1.1. Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi (Sicil No:33):	7
2.1.2. Isparta Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi (Sicil No:49):.....	8
2.2. İnşaatı Devam Eden ve Planlama Aşamasında Olan Organize Sanayi Bölgeleri:.....	8
2.2.1. Yalvaç Organize Sanayi Bölgesi (Sicil No:93):	8
2.2.2. Keçiborlu Organize Sanayi Bölgesi (4. OSB).....	8
2.2.3. Gönen Organize sanayi Bölgesi	8
3. İSPARTA DA TARIMA DAYALI OSB KURULABİLİR Mİ?.....	9
3.1. Isparta'da Tarıma Dayalı Üretimde Öne Çıkan Sektörler için Problemler ve Öneriler	11
3.2. Raporlar Isparta'nın Teşvikteki Gerçek Yeri İçin Ne Diyor	13
3.3. Isparta TDİOSB Destek ve Avantajları.....	13
3.4. Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (TDİOSB) Isparta'da nerelerde kurulabilir	15
SONUÇ	18

GİRİŞ

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (TDİOSB), tarımsal üretimin ve tarıma dayalı sanayi faaliyetlerinin bir arada bulunduğu, belirli bir tarım ürününe veya hayvancılık faaliyetine odaklanan organize sanayi bölgeleridir. Bu bölgeler, modern tarım tekniklerini ve teknolojilerini kullanarak tarımın verimliliğini artırmayı, ürün kalitesini iyileştirmeyi ve üreticilere ekonomik avantajlar sağlamayı amaçlamaktadır.

Uzmanlaşma: TDİOSB'ler genellikle belirli bir tarım ürünü veya hayvancılık dalı üzerinde ihtisaslaşır. Örneğin, süt üretimi, seracılık, et üretimi veya bitkisel ürün işleme gibi.

İleri Teknoloji Kullanımı: Modern sulama teknikleri, sera teknolojileri, tohum ve yem geliştirme gibi yenilikçi tarım teknolojileri bu bölgelerde yaygın olarak kullanılır.

Altyapı ve Destek: Üretim için gerekli altyapı, laboratuvar hizmetleri, depolama alanları, soğuk hava depoları ve lojistik olanaklar bu bölgelerde bulunur.

Katma Değerli Üretim: Ürünlerin işlenmesi, ambalajlanması ve pazarlanması için gerekli sanayi tesisleri bu bölgelerde kurulabilir. Böylece ürünlere katma değer eklenir ve piyasada daha iyi bir fiyatla satılmaları sağlanır.

Sürdürülebilirlik: Çevre dostu üretim süreçleri, su yönetimi ve atık yönetimi gibi sürdürülebilir tarım uygulamaları teşvik edilir.

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri tarım ve sanayiye entegre ederek kırsal kalkınmayı destekler; Üreticilere ve sanayicilere uygun maliyetli altyapı ve lojistik avantajları sunar; Tarım ürünlerinin işlenmesi, pazarlanması ve ihracatını kolaylaştırır; İstihdam yaratır ve yerel ekonomiye katkı sağlar ve tarımsal üretimde verimliliği artırır ve dışa bağımlılığı azaltır.

Bu rapor Isparta'da Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesinin kurulması konusunu ele almaktadır. Raporda OSB'ler Isparta ölçeği dikkate alınarak 3 temel başlık altında incelenmektedir. Bunlar:

1. 2000li yıllarda Çiçekçilik OSB kurulma çalışmaları
2. Isparta'da hayata geçirilen ve kuruluş aşamasında olan OSB'ler
3. Isparta'da 4.OSB olarak Tarıma dayalı OSB'nin kurulması

1. 2000'Lİ YILLARDA ÇİÇEKÇİLİK OSB KURULMA ÇALIŞMALARI

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri (TDİ OSB), yatırımcılara sunduğu ekonomik avantajlar ile tarımsal üretimin modernleşmesine ve kazançların artırılmasına önemli

katkılar sağlamaktadır. Bu bölgeler, tarım ve hayvancılık sektörlerinde faaliyet gösteren işletmelere yönelik özel olarak tasarlanmış altyapı hizmetleri ve teşviklerle destek sunmaktadır.

- TDİ OSB'ler, bölge halkına istihdam sağlamakta ve yatırımcılar için iş gücüne kolay erişim imkânı yaratmaktadır.
- Eğitimli ve tarım alanında uzmanlaşmış çalışanlar, işletmelerin performansı üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır..
- Bu ekonomik avantajlar, yatırım maliyetlerinin hızlıca telafi edilmesini ve yatırımcıların kârlılıklarını artırmasını sağlamaktadır.
- Yatırımcılar, düşük maliyetle yüksek kaliteli üretim yapma ve geniş pazarlara ulaşma fırsatına sahip olmaktadır. Ulusal ve uluslararası pazarda rekabet gücü artmaktadır.

1.1. ISPARTA'DA 2000'Lİ YILLARDA TARIMA DAYALI İŞLETME ÇİÇEKÇİLİK ORGANİZE SANAYİ KURULUŞ ÇALIŞMALARI

1.1.1. ISPARTA'DA KARANFİL (KESME ÇİÇEKÇİLİK) ÜRETİMİNİN TARİHÇESİ

İlimizde kesme çiçekçilik, özellikle karanfil üretimi, 1997 yıllarında Isparta Tarım İl Müdürlüğü'nün teşvikleriyle başlamıştır. Isparta Tarım İl Müdürlüğü Ziraat Teknisyeni Talip Bayram, Isparta'da karanfil üretimine hangi koşullarda ve nasıl başladığını şu şekilde aktarmaktadır:¹

“Ülkemizde 1990'lı yıllarda Kesme Çiçek Üretiminin neredeyse tamamını sağlayan Antalya İlinde yaz sezonundaki iklim koşulları nedeniyle çiçek üretimi yapılamamaktadır. Isparta ilinin Antalya'ya yakın oluşu, ilimizde hava limanı bulunması, çiftçilerimizin ve kamuoyunun büyük ilgisi nedeniyle, Antalya'nın üretim yapamadığı dönemlerde Isparta'da “**Yayla Şartlarında Kesme Çiçek Yetiştiriciliği**” yapılabilirliği konusu Teşkilatımızca ele alınmış olup;18 Aralık 1997 tarihinde “**Isparta'da Kesme Çiçekçilik ve Seracılık**” konulu bir panel düzenlenmiştir. Panel neticesinde Isparta'da Kesme Çiçek Yetiştiriciliğinin olabileceğini ancak örtü altında ve örtüsüz şartlarda denemesi gerektiği sonucuna varılmıştır. İl Müdürlüğümüzce 1998 yılı içerisinde 6 sera'da 3 dekarlık alanda deneme amaçlı üretim yapılması amacıyla çalışmalar başlatılmıştır. Antalya Tarım A.Ş. 'den temin edilen 70 bin adet ücretsiz fide ile deneme üretimine başlanmıştır.1998 yılında gerçekleştirilen üretim sonucunda 5 parti halinde İngiltere'ye karanfil ihracı gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların başarılı olması nedeni ile 1999 yılı üretimi için Antalya ilindeki firmalarla yapılan görüşmeler neticesinde, anlaşma sağlanarak **Isparta Merkez, Keçiborlu, Gönen, Atabey ve Gelendost** ilçelerinde karanfil üretimine başlanmıştır. Bu

¹ Talip, Bayram. Isparta Tarım İl Müdürlüğü Ziraat Teknisyeni

anlaşmadan sonra ilgili firmalar Isparta’da faaliyet göstermek üzere Alternatif Tarım Limitet Şirketi ismi altında yeni bir firma kurarak Gönen ilçesinde karanfil yetiştirmek üzere 5 dekar sera tesis etmişlerdir.

Netice olarak 1999 yılı içerisinde 21 dekar Isparta’da, 2 dekar Burdur ilinde olmak üzere toplam 23 dekar alanda “Yayla Şartlarında karanfil üretimi” yapılmıştır. İl Müdürlüğümüzce yapılacak eğitim ve yayım faaliyetleri neticesinde karanfil üretiminin önümüzdeki yıllarda artarak devam edeceği ve Isparta ekonomisine olumlu katkılar sağlayacağı kanaatindeyiz.”

1.1.2. KARANFİL ÜRETİMİNDE NEDEN ISPARTA?

Ülkemizde kesme çiçek ve özellikle karanfil İhracatının merkezi Antalya'dır. Antalya'da karanfil dikimleri haziran ve temmuz aylarında yapılmakta çiçeklenme ekim ve mayıs aylarında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla temmuz, ağustos, eylül ve ekim ayları arasında 4 aylık sürede İklim koşulları nedeniyle (özellikle aşırı sıcak ve nem) üretim boşluğu yaşanmasına neden olmakta ve bu dönem içerisinde Antalya'dan yapılan İhracat kesintiye uğramaktadır.

Bu durum, özellikle yurt dışı alıcıların farklı pazarlara yönelmesine neden olmaktadır. Söz konusu kesintinin giderilmesi, üretim ve ihracatın yıl boyunca sürdürülebilmesi ve kazanılmış yurt dışı pazarların kaybedilmemesi adına, alternatif üretim bölgelerinin oluşturulması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Isparta'nın 1050 metre yüksekliğindeki rakımı ve yaz aylarındaki uygun ekolojik koşullarıyla özel bir önem kazandığı görülmektedir. Isparta, Antalya’da mevsimsel koşullar nedeniyle üretimin yapılamadığı dönemlerde devreye girerek yıl boyunca karanfil üretimi ve ihracatına imkan tanımaktadır²

Bu durum özellikle yurt dışı alıcılarının başka pazarlara yönelmesine neden olmaktadır. Bu kesintinin ortadan kaldırılması, üretim ve İhracatın 12 ay boyunca yapılabilmesi ve elde edilen yurtdışı pazarın kaybedilmemesi için alternatif üretim bölgelerinin oluşturulması gereği ortaya çıkmaktadır. Alternatif üretim bölgeleri arasında özellikle Isparta yüksek rakımı (1050 m) ve yaz aylarındaki uygun ekolojisi ile önem kazanmaktadır. Isparta'nın Antalya'da üretimin mevsimsel koşullar nedeniyle yapılamadığı aylarda devreye girmesiyle yıl boyu, karanfil üretim ve ihracatına imkan sağlanabilmektedir.

Kesme çiçek üretiminin Türkiye’deki dağılımına bakıldığında: “Sektörün en popüler türü olan karanfil üretiminde **Antalya 291milyon 730 bin adet**, yakın çevresi **Isparta: 240 milyon 800 bin adet** ve **Burdur: 12 milyon 394 bin 280 adet** üretimle önemli üretim merkezleri arasında

² Kazas, Soner. Isparta’da Yayla Şartlarında Kesme Çiçek ve Karanfil Üretimi.

yer aldığı görülmektedir. Bu üç ilimiz Türkiye toplam karanfil üretiminin yüzde 90'ını sağlamaktadır³.

Isparta'da kesme çiçekçilik alanında markalaşmanın bir sonucu olarak, Türkiye'de ilk defa ihracata yönelik yayla koşullarında karanfil üretimi, 1999 yılında Isparta'da deneme amacıyla başlamıştır. Bu denemelerin başarılı sonuç vermesiyle birlikte, başlangıçta Antalya Tarım A.Ş. tarafından 40 dönümlük bir alanda üretime geçilmiş, ardından Çelik Tarım Ltd. gibi yerli yatırımcılar da bu sektöre yatırım yapmıştır.

Karanfil üretimine paralel olarak örtü altı seracılıkla sebze üretimi de gelişmeler göstermiş Isparta'nın ilçelerinde hızla yayılmıştır. Bu ilçelerimizden biri de Sütçüler ilçemiz ve köyleridir. İlçede 216 adet sera ile 312 dekar alanda üretim yapılmaktadır⁴.

Isparta kesme çiçekçilikte belli bir noktaya gelince bölgede çiçek yetiştiriciliğini daha organize ve daha verimli hale getirmek amacıyla **2002'li yıllardan itibaren çiçekçilik OSB kuruluş çalışmaları başlatılmıştır**. Bu çalışmalarda amaçlanan, çiçek yetiştiricilerini bir araya getirmek, geniş pazarlara ulaşmak ve üretim maliyetlerini düşürmektir. Dolayısıyla ulusal ve uluslararası pazarda rekabet şansını artırmaktır.

1.1.3. ISPARTA'DA ÇİÇEKÇİLİK OSB KURULMASI İÇİN 2000'LI YILLARDA, BİLİM SANAYİ TEKNOLOJİ BAKANLIĞINA BAŞVURU

Isparta, Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (OSB) için ilk adımını 2002-2003 yıllarında atmış ve tarıma dayalı çiçekçilik OSB'nin kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmalar, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 81 İl Sanayi Durum Raporu'nun 'C-bendi: Yatırım Programında Yer Almayan OSB Projeleri' başlığı altında yer almıştır. Raporda şu ifadeler dikkat çekmektedir:

'25.03.2003 tarihinde Yer Seçimi Komisyonu tarafından 160 hektarlık alan incelenmiştir. Ancak Valilikten alınan 22.09.2004 tarih ve 1242 sayılı yazıda, komisyonca incelenen alana çiftçiler tarafından itiraz edildiği belirtilmiştir. Bu nedenle yeni alternatif alan belirleme çalışmalarına başlanmıştır. 08.10.2004 tarih ve 12666 sayılı yazımızla komisyonca incelenen alanda yer seçimi çalışmalarına son verildiği, başka alternatif alan önerilmesi halinde yeniden değerlendirme yapılacağı Valiliğe bildirilmiştir.'

Ayrıca, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Valiliğe gönderilen yazıda, 'Başka alternatif alan önerilmesi halinde yeniden değerlendirme yapılacağı' ifadesine yer verilmiştir."

³ Şenol, Celal ve Güven, Şahin. Türkiye Zirai Hayatında Kesme Çiçek Yetiştiriciliğinin Yeri ve Geleceği.

⁴ İl Tarım Müdürlüğü. Isparta'da Örtü Altı Sebze Üretimi Artıyor 2023.

2004 yılında Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının “**Çiçekçilik Organize Sanayi Bölgesi**” kurulması için olur vermesine rağmen; hatta yer seçimi yapılmış, kamulaştırma safhasına gelmişken konuyla ilgili olarak dönemin muhatapları bu fırsatı değerlendirememiştir.

Isparta, 20 yıl önce Tarıma Dayalı OSB’sini kurulabilseydi çiçekçilikte ve gülcülükte; kısacası tarımsal ve tarımsal sanayi alanında **Türkiye’nin katma değeri çok yüksek marka illerinden biri olabilirdi**. Geline süreçte TDİ OSB konusu Isparta’nın gündeminden düşse de, Bakanlığın yıllık raporlarında zaman zaman gündeme getirilmektedir Bu konu **Isparta kesme çiçekçiliğinin gelişimi ve teşvikler hakkındaki görüş ve tavsiyeleri Sanayi ve Verimlilik Genel Müdürlüğü’nün 2017 raporunda şu şekilde anlatılmaktadır:**

“Isparta tarım ekonomisi güçlü bir şehir olarak lüks tüketim sınıflarına hitaben son tüketiciye direk olarak ulaşabilen **gül, karanfil gibi tarım ürünlerine yönelebilir**. Böylece tedarikçi olmaktan ve işlenmeye hazır ürün üretmekten ziyade son kullanıcıya doğrudan ulaşılarak ihracatını artırılabilir. **Bu sektöre getirilebilecek teşvikler sayesinde maliyetleri düşürülebilir**. Rol model olarak Konya şehri büyüklüğündeki Hollanda ülkesi alınabilir. Hollanda dünya tarım ihracat birincisi olup yaklaşık olarak 100,8 milyar Euro tarım ihracatı gerçekleştirmektedir. Bunun en önemli nedeni tarımsal teknolojiye yapılan yatırım olup hektar başına alınan verimlilik ve kalitedir.⁵

2017 yılı Bilim Sanayi ve teknoloji Bakanlığı raporunda ifade edildiği gibi **tarım ve tarıma dayalı sanayi, Isparta ekonomisinin lokomotifi durumundadır**. Elma, kiraz ve kayısı üretimi ilin önde gelen tarımsal ürünü iken son yıllara seracılığın gelişmesiyle birlikte **domates** de ilin önemli tarımsal ürünleri arasına girmiştir. Bunlara ilave olarak Isparta’da **kesme çiçekçilik**, hububat, baklagiller (nohut, fasulye), endüstri bitkilerinden haşhaş, şeker pancarı, ayçiçeği, aspir, patates, yem bitkilerinden yonca, korunga, fiğ ve burçak yetiştirilmektedir.

Isparta hem tarımsal hem de tarımsal sanayi alanında, Türkiye’nin katma değeri çok yüksek olan önemli bir değeridir.⁶ Bu ifadelerin yer aldığı Sanayi Genel Müdürlüğü raporuna dayalı olarak “**Isparta’da Çiçekçilik, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler OSB kurulabilir mi?**” sorusunu biraz açıldığında ve Isparta’nın avantajlı konumunu Antalya ile birlikte değerlendirildiğinde hem Isparta’yı hem de Antalya’yı kesme çiçekçilikte birlikte avantajı konuma getiren faktörler şu şekilde sıralanabilir:

⁵ 81 İl Sanayi Durum Raporu - 2017.E-K, s.149.

⁶ Sanayi Genel Müdürlüğü Raporu, 2017

Antalya'nın avantajları:

- Tipik Akdeniz iklimine bağılı olarak ideal sıcaklık şartları,
- Örtüaltı işletmelerin ısıtmada düşük maliyetli olması,
- Yıl boyu güneş ışığından uzun süre faydalanma gibi hususlardır.

Isparta'nın avantajı ise;

- Antalya'da üretim bittiğinde, Isparta iklim şartlarda üretiminin devamlılık arzemesi,
- Isparta'da bu faaliyetlerin yapılacağı tarlalardan hem kiralama hem de satın olma birim fiyatının düşük olması,
- Dolayısıyla ilk aşamada müteşebbis için yatırım maliyetinin düşük olması.

Karanfil üretiminde **Antalya 291 milyon 730 bin adet**, yakın çevresi **Isparta 240 milyon 800 bin adet** ve **Burdur 12 milyon 394 bin 280 adet** üretimle haklı olarak bu konuda lokomotif konumuna gelmiş ve bu üç ilimiz Türkiye toplam karanfil üretiminin yüzde 90'ını gerçekleştirmektedir. Bu avantajla bölgedeki ihracatçı firmalar yılın 12 ayı kesme çiçek ihracatı yapabilmektedir. Bu avantajlara ilave olarak Antalya'ya ulaşım açısından yabancı yatırımcıların kolay erişilebilir bir konumda olması da ihracatçının yurtdışı pazarlama şansını artırmaktadır. Bu avantajlar TR61 olarak adlandırılan Isparta-Antalya-Burdur yöresinde kesme çiçekçiliği cazip alan haline getirmektedir.

Kesme çiçekçiliğin yanında Isparta, Ülkemizde yetişen Tıbbi aromatik bitkilerin gizli hazinelerinden biridir. Isparta'nın 3 atlısı olarak ifade edilen **Gül, Lavanta, Zambak ve diğer tıbbi aromatik bitkiler kekik ve lavanta** da TDİ OSB İlimizde kurulduğu takdirde hem Isparta hem Ülke ekonomisine katma değer sunabilir. Örtü altı üretimin (seracılığın) yörede gelişmesiyle birlikte; 2000'li yıllardan sonra Deregümü ve çevre beldelerde seracılık faaliyetleri hızlı gelişim göstermiştir. Deregümü Köyü bölgesinde toplamda 2 bin 85 dönüm arazi üzerinde seracılık yapılmaktadır. 413 dönümlük kısmında ise kesme çiçekçilik yapılırken bin 672 dönümlük kısmı da domates üretimi için kullanılmaktadır.

2.ISPARTA'DA İNŞAATI TAMAMLANMIŞ VE KURULUŞ AŞAMASINDAKİ OSB'LER

Isparta ilinde 3 adet inşaatı tamamlanmış ve sicil almış OSB bulunmaktadır.

2.1. ALTYAPI İNŞAATI TAMAMLANAN ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ

2.1.1. ISPARTA SÜLEYMAN DEMİREL ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ (Sicil No:33):

Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi 1992 yılında kurulmuş olup toplam 263 hektardır. Burada 78 sanayi parseli bulunmakta olup 77 adet sanayi parselinin tahsisi yapılmıştır. Doluluk oranı yüzde 99 dur. Buna ek olarak 180 hektar büyüklüğündeki genişleme alanıyla ilgili

olarak 4532 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği gereği OSB adına Isparta İl Özel İdaresi ve Güneykent Belediyesi tarafından kamulaştırma işlemlerine devam edilmekte ve kamulaştırması yüzde 97 oranında tamamlanmıştır. Kamulaştırma işlemlerinin 2025'in Mayıs ve Haziran aylarında bitirilmesi planlanmaktadır.

Süleyman Demirel OSB'nin oğırıklı sektör grupları gıda ürünleri, tekstil ürünleri ve fabrikasyon metal ürünleri imalatı sanayisidir.

2.1.2. ISPARTA DERİ İHTİSAS VE KARMA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ (Sicil No:49):

Isparta Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi 1993 yılında kurulmuş olup toplam 63,25 hektardır. 1. Etap Alanı içerisinde 37,65 hektarlık alanda 47 sanayi parseli bulunmakta olup parsellerin tamamının tahsisi yapılmıştır. Doluluk oranı %100 dür

2.2. İNŞAATI DEVAM EDEN VE PLANLAMA AŞAMASINDA OLAN ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ:

2.2.1. YALVAÇ ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ (Sicil No:93):

Yalvaç Organize Sanayi Bölgesi 10 Aralık 2001 tarihinde tescil edilmiştir. Yalvaç ilçesinde sanayi ve üretim faaliyetlerini teşvik etmek amacıyla kurulmuştur.1.Etap Kamulaştırma alanı olarak belirlenen bölgeden 315 bin 637 m² Yalvaç OSB adına kamulaştırılmıştır. 23 yıldır yapımı devam **Yalvaç OSB'nin** hayata geçirilememesinin nedenleri arasında finansal zorluklar, bürokratik engeller gibi faktörler yer almaktadır.

Bu engellerin en önemlisi de kimyasal arıtma tesisidir.

2.2.2. KEÇİBORLU ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ (4. OSB)

Keçiborlu OSB Planlama aşamasında olan bir organize sanayi bölgesidir. **Planlanan Alan:** Keçiborlu ilçesi sınırları içinde, Afyonkarahisar yolu üzerinde yaklaşık 15 milyon m²'lik bir alana kurulması planlanmaktadır.

Özellikler: Süleyman Demirel OSB'nin yaklaşık 5 katı büyüklüğünde olacak bu OSB ile Isparta'ya büyük ölçekli yatırımların çekilmesi ve binlerce kişiye istihdam sağlanması hedeflenmektedir.

2.2.3. GÖNEN ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ

1/100.000'lik harita yapılırken önerilen sanayi bölgesidir.

Türkiye'de **Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri (TDİOSB)** için **Başvuru yapan 27 ilden 2'si faal,12 il ise proje aşamasındadır.**⁷ Türkiye'de Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinde (TDİOSB) süs bitkileri ve çiçekçilik yapılan halen 3 il

⁷ turktarim .gov.tr

bulunmaktadır. Bunlar yaklaşık bin 30 dekar alanda kurulmuş olan Yalova Çiçekçilik Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, yaklaşık 640 dekar alanda ve 16 parselden oluşan Balıkesir Edremit Tarıma Dayalı Süs Bitkileri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi ve 888,64 dekar alanda kurumuş olan ve 37 parselden oluşan İzmir Bayındır Tarıma Dayalı Çiçekçilik İhtisas Organize Sanayi Bölgesidir. Bu bağlamda **Isparta'ya bakıldığında** tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayinin kurulabilmesi için Türkiye ölçeğinde gelişmiş illerin başında gelmektedir. **Bunun nedenleri aşağıda açıklanmaktadır.**

3. ISPARTA DA TARIMA DAYALI OSB KURULABİLİR Mİ?

Yukarıda Türkiye’de Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurmak amacıyla Başvuru yapan 27 ilden 2’si faal,12 il ise proje aşamasında olduğunu belirtmişti. Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri TDİOSB, **Türkiye’de** tarım ve hayvancılık sektörlerinin gelişimini desteklemek amacıyla kurulmuş özel organize sanayi bölgeleridir. Kuruluş amacı, tarımsal üretimin artırılması, kırsal kalkınmanın sağlanması, yerel istihdamın ve hayvancılıkla ilgili üretim, işleme ve yan sanayi faaliyetlerinin bir arada yapılmasını sağlayarak tarımsal üretimin daha verimli, sürdürülebilir ve ekonomik hale getirilmesini sağlamaktadır. Isparta bu anlamda iklim, toprak verimliliği ve tarımsal altyapısı hazır olan bir ildir.

Tablo 1. 2023 TÜİK verileriyle Isparta Tarımının Stratejik Ürünleri					
Ürün	2023 Yılı Üretim Miktarı Ton-Adet)				
	Türkiye	Isparta	Oran (%)	Türkiye Sıralaması	Tarımsal Üretim Değeri (Mil.TL.)
Gül	19.912	17.114	85,95	1	770
Elma	4.602.517	1.169.945	25,42	1	14.039
Lavanta	9.509	2.607	27,42	1	13
Barbunya	70.021	11.015	15,73	1	440
Karanfil (adet)	912.485.536	171.120.000	18,75	2	239
Aspir	39.000	5.115	15,73	2	51
Mantar (kültür)	71.479	8.339	11,67	3	375
Kiraz	736.791	46.565	6,32	4	1.396
Vişne	211.291	11.440	5,41	5	228
Kayısı	750.000	34.014	4,54	6	680
Haşhaş	7.922	403	5,09	6	34

Üzüm	3.400.000	28.436	0,83	2 2	566
Çilek	676.818	973	0,14	3 4	29
TÜİK,2023 verileriyle İlimiz Tarımının Stratejik Ürünleri					

Tablo 1'de yer alan verilere göre, Isparta, Türkiye genelinde tarımsal üretimde çeşitli ürünlerde üst sıralarda yer almaktadır. Kent, gül, elma, lavanta ve barbunya üretiminde birinci sırada bulunurken; karanfil (adet) ve aspir üretiminde ikinci sırayı almaktadır. Kültür mantarı üretiminde üçüncü, kiraz üretiminde ise dördüncü sırada yer almaktadır. Ayrıca, vişne ve haşhaş üretiminde altıncı sırada bulunurken, üzüm üretiminde 22. ve çilek üretiminde 34. sırada yer almıştır. **Ayrıca Isparta Organik Tarım, İyi Tarım, Örtü Altı Yetiştiriciliği, Kesme Çiçek Üretimi, Hayvansal Ürünler (et,süt,yumurta) üretiminde de söz sahibi bir tarım kentidir.**

Organik Tarım: Isparta İl Tarım ve Orman Bölge Müdürlüğü, 2023 verilerine göre 174 dekar alanda 758 Ton Organik meyve üretimi ve 732 dekar alanda 311 Ton Tıbbi ve Aromatik Bitkiler (kekik, lavanta, adaçayı, zambak,...) üretilmektedir

İyi Tarım: Isparta İl Tarım ve Orman Bölge Müdürlüğü 2023 verilerine göre; 131 bin 170 dekar alanda 100 bin 635 ton Meyve, 42 dekar alanda 505 (Ton) Meyve üretilmiştir. Toplamda ise 13 bin 212 dekar alanda 101 bin 140 (Ton) Meyve ve Sebze üretimi gerçekleşmiştir.

Örtü Altı Yetiştiriciliği: TÜİK 2023 verilerine göre Isparta'da Yenişarbademli, Uluborlu ve Senirkent ilçeleri hariç 10 ilçede toplam 4 bin 771dekar alanda örtüaltı tarımı yapılmaktadır.

Kesme Çiçek Üretimi: Isparta'da 2023 yılı TÜİK verilerine göre kesme çiçek üretiminde bin 426 dekar alanda 171 milyon 120 bin dal üretimle, Türkiye'de yüzde 18.75'lik oranla ikinci sırada yer almaktadır. Üretilen karanfiller Avrupa ülkelerine ihraç edilmektedir. Örtüaltında karanfil türüne alternatif olarak, iç piyasa kesme çiçek ihtiyacını karşılamak üzere baby okaliptüs, krizantem, nergis, zambak, gibi alternatif türler de üretilmektedir.⁸ Bu ürünlere tıbbi aromatik bitki olan Lavanta ve Endemik bir tür olan Sütçüler Tota Kekiği üretimlerini de dahil edilebilir. Isparta Valiliği verilerine göre:

Lavanta: 2022 yılında 5 bin 900 dekarlık alanda bin 674 ton (Türkiye üretiminin yüzde 21'i) üretilmiştir.

Sütçüler Tota Kekiği: 2014 verilerine göre üretim yapılan miktar 400 tondur.

⁸ Isparta Tarım ve Orman İl Müdürlüğü

Bu verilere bakıldığında tarımsal üretimin artırılması, kırsal kalkınmanın sağlanması ve yerel istihdamın artırılması için Isparta’da tarıma dayalı OSB’nin kurulması potansiyel olarak mümkün görülmektedir.

3.1. ISPARTA’DA TARIMA DAYALI ÜRETİMDE ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER İÇİN PROBLEMLER VE ÖNERİLER

Isparta’da tarıma dayalı üretimde öne çıkan sektörler hayvancılık, seracılık, süs bitkileri ve gıda işleme tesisleri olarak öne çıkmaktadır.

2022 Yılı Üretim Miktarları

Hayvansal Ürünler Üretimi: Isparta İl Tarım ve Orman Bölge Müdürlüğü 2023 verilerine göre Et Üretim Miktarı 4 bin 631(Ton); Süt Üretimi 82 bin 119 (Ton), Yumurta Üretimi 95 milyon Adet ve bal üretimi 368 (ton)dur.

Seracılık: Isparta’da 2022 verilerine göre: 40 ton domates,17ton salatalık,662 ton biber, 397 ton marul, 72 ton fasulye ve 31 ton patlıcan üretilmiştir.

Gıda İşleme tesisleri: Isparta’nın gıda işleme sektörü, tarımsal üretim potansiyeline dayalı olarak gelişmiştir. Bu sektörler:

- **Meyve işleme ve kurutma:** Elma başta olmak üzere kayısı, vişne, kiraz gibi meyvelerin kurutulması ve işlenmesi yapılmaktadır. Meyve suları, marmelat, reçel ve konservele üretilmektedir.
- **2. Gül ve aromatik bitki işleme:** Gül yağı, gül suyu ve gül esansı üretimi öne çıkmaktadır. Lavanta, zambak, adaçayı gibi aromatik bitkilerden uçucu yağlar ve kozmetik ürünler işlenmektedir.
- **Süt ve süt ürünleri işleme:** Yoğurt, peynir, ayran ve tereyağı üretimi yapılmaktadır. Yerel peynir çeşitleri ve endüstriyel ürünler üretilir.
- **Et ve et ürünleri işleme:** Sucuk gibi et ürünlerinin yanı sıra, dondurulmuş ve paketlenmiş et ürünleri işlenmektedir.
- **Hububat ve unlu mamul işleme:** Un, makarna, bulgur ve bisküvi üretimi yapılmaktadır.
- **Sebze işleme:** Konserve sebze üretimi, özellikle domates salçası ve turşu işlenmesi önemlidir.
- **Kuruyemiş ve çerez işleme:** Ceviz, badem ve fındık gibi ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesi yapılmaktadır.
- **Balık ve su ürünleri işleme:** Eğirdir Gölü çevresinde tatlı su balıklarının işlenmesi ve pazarlanması önemli bir sektördür.

- **Tatlı ve şekerleme üretimi:** Geleneksel Isparta lokumu, helva ve şekerleme ürünleri üretilmektedir.
- **Soğuk pava depoculuğu:** Özellikle elma ve diğer meyvelerin depolanması ve ihracat için hazırlanması.
- **Bitkisel yağ üretimi:** Küçük ölçekli bitkisel yağ üretimi, özellikle aromatik yağlar işlenmektedir. Isparta'nın gıda işleme sektörü, bölgenin tarım ürünlerini katma değeri yüksek ürünlere dönüştürerek hem iç piyasaya hem de ihracata yönelik faaliyet göstermektedir.

Sorunlar:

Isparta'da gerek tarıma dayalı gerekse sanayiye dayalı sektörlerin üretim ve pazarlamalarında en önemli sorunlar:

- Yeterince Devlet desteği diğer bir ifadeyle teşvikten faydalanılamaması,
- Desteklerde geri ödeme süresinin kısa olması,
- Küçük Sermaye sahiplerinin birleşememesi ve büyük üretici firmalarla rekabet edememeleridir.

Teşvikler:

Isparta 19-Haziran-2012 tarihli ve 28328 sayılı Resmi Gazete 'de ilan edilen teşvik Yasasında **2. Bölgede** ve İş Bankası raporunda teşvikte **3. Bölgede** yer almaktadır. Bilim ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı raporunda **3-4. bölgede olabilir denmesine** rağmen 2. Bölgede ilan edilmiştir.

Isparta Bölgesel teşvikte 2. Bölgede (Denizli, Antalya, Konya...gibi illerle) aynı potaya konmuştur. Sanayi ve sermaye birikimi yeterli olmadığı için sanayileşmede gerekli atılımları yapamamıştır. Bu duruma çözüm olarak; **Enerji, Turizm, Sağlık,...vb. sektörlerde faaliyet gösteren firmalara sektörel teşvikler verilse de sektörel teşvikler Isparta ekonominin gelişmesinde lokomotif güç olamamaktadır.** Isparta ekonomisindeki yeterince büyümemenin sonuçları bir örnekle açıklanacak olursa TÜİK il bazında kişi başına düşen gayrisafi yurt içi hasıla rakamlara verilebilir. Örneğin TÜİK'in 2023 verilerine göre il bazında kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasılda 2023 yılı Türkiye ortalaması 311 bin 110 TL olarak gerçekleşmiştir. Isparta 2023 Yılında 231 bin 362 TL'lik kişi başı gayrisafi yurtiçi hasılası ile Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Dolayısıyla Isparta Türkiye ortalamasına göre **2023 Yılında yüzde 25.63 oranında daha düşük bir gelire sahip olmasındaki nedenlerden biri de teşvikte gelişmiş iller arasında**

yer alamamasıdır. Dolayısıyla Isparta'nın ekonomik atılımları yapabilmesi için gelinen bu noktada teşvik niçin önceliği olmalıdır. Bu durum bir örnekle detaylandırılacak olursa:

- **Sigorta İşveren Teşvik Desteği** II. bölgedeki **Isparta'da 3 yıl**, üçüncü bölgedeki **Burdur'da 5 yıl**, dördüncü Bölgede yer alan **Afyon'da ise 6 yıldır.**
- **Teşvikte Vergi İndirimi:** Isparta'da yüzde10, Burdur'da yüzde 20 ve Afyon'da yüzde 30'dur.

Yukarıda ifade edilen iki sebebin bile teşvik meselesinin Isparta için ne kadar önemli bir konu olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2. RAPORLAR ISPARTA'NIN TEŞVİKTEKİ GERÇEK YERİ İÇİN NE DİYOR

2012 Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü Raporu'nun 209'uncu sayfasında yer alan **81 İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri** bölümünde Isparta'nın Sanayi sektörünün temel sorunları:

- Devlet desteği (Teşvik)
- Devlet desteklerinde geri ödeme süresinin kısa olması
- Küçük Sermaye sahiplerinin birleşmemesi ve Büyük üretici firmalarla rekabet edememeleri olarak özetlenmiştir.

Çözüm olarak ise; Isparta'nın 3. veya 4. Teşvik Bölgesi Kapsamına Alınması önerilmektedir.⁹ Dolayısıyla büyük üretici firmaların Isparta'ya yatırım yapmalarıyla ilgili teşvik edilmeleri konusunda önemli bir dezavantaj söz konusudur.

Özet olarak: Sanayi Bakanlığı raporunda, Isparta'nın teşvik kapsamında 3. veya 4. bölgede yer alması gerektiği belirtilirken; İş Bankası tarafından hazırlatılan raporda ise kentin teşvik açısından 3. bölgede konumlanmasının uygun olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla **Isparta, teşvik nedeniyle sosyo-ekonomik açıdan kaçırdığı fırsatları, TDİ Organize Sanayi Bölgesi'ni kurarak telafi edebilir ve bu sayede kapsamı dar olan 2. bölge teşviklerinden de kurtulma imkânı elde edebilir.**

3.3. ISPARTA TDİOSB DESTEK VE AVANTAJLARI

Isparta'da Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması hâlinde sağlanacak teşvik, destek ve muafiyet avantajlarının, konunun önemi açısından detaylı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri (TDİOSB), tarımsal

⁹ Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı, 81 İl Durum Raporu, 2012. s.209

Üretim ile sanayi entegrasyonunu sağlayarak verimliliği artırmayı amaçlayan özel sanayi bölgeleridir.

Bu bölgelerde faaliyet gösteren yatırımcılara çeşitli teşvik, destek ve muafiyetler sağlanmaktadır. Bu muafiyetler ve destekler şunlardır tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. TDİ OSB’lere Sağlanan Teşvikler			
Kot	Teşvik Kalemleri	TDİOSB Tüzel Kişiliği	TDİOSB İçindeki Firma
A	Kredi ve Kredi Faiz Desteği	Var	Yok
B	Emlak Vergisi Muafiyeti	Var	Var
C	Kurumlar Vergisi Muafiyeti	Var	Yok
D	KDV İstisnası	Var (Arsa ve işyeri teslimleri)	Yok
E	Damga Vergisi İstisnası	Var	Var
F	TRT Payı İstisnası	Yok	Var (Sanayi sicil belgesine sahip bttn sanayi işletmeleri)
G	Harç İstisnası	Var	Var
H	Yapı Denetim Kuruluşlarına denecek Hizmet Bedeli İndirimi	% 75 İndirimli Uygulanır	% 75 İndirimli Uygulanır
I	Bir Alt Bölge Desteğinden Yararlanma	Yok	Var
Kaynak: Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, 25 Soruda TDİ OSB’ler			

Vergi Muafiyetleri:

Emlak Vergisi Muafiyeti: İņaatın tamamlanmasını takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süreyle emlak vergisinden muaftır.

KDV Muafiyeti: Teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat teslimlerinde katma değer vergisi’nden muaftır.

Diğer Harç Muafiyetleri: Bina inşaat harcı, yapı kullanma izin harcı ve atık su bedeli gibi vergilerden muafiyet sağlanmaktadır.

Finansal Destekler:

Bakanlık Kredisi: Kalkınmada ncelikli yörelerde yüzde 1, normal yörelerde yüzde 2 ve gelişmiş yörelerde yüzde 3 faiz oranlarıyla, sırasıyla 15, 13 ve 11 yıl vadeli kredi imkânı sunulmaktadır.

Hibe Destekleri: Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) kapsamında 14 milyon TL’ye kadar yüzde 50 hibe desteği sağlanmaktadır.

Diğer Avantajlar:

Altyapı Hizmetleri: TDİOSB'ler, yatırımcılara hazır altyapı hizmetleri sunarak maliyetleri düşürmektedir.

Ortak Kullanım Alanları: sosyal tesisler, Ar-Ge laboratuvarları ve ihracat ofisleri gibi ortak kullanım alanlarıyla üretim süreçleri desteklenmektedir.

3.4. TARIMA DAYALI İHTİSAS ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ (TDİOSB) ISPARTA'DA NERELERDE KURULABİLİR

TDİOSB kurulması için Isparta'da önerilecek bölgeler şu şekilde önerilebilir:

- Isparta'da 4.OSB Olarak düşünülen Keçiborlu'da
- 1/100.000'lik haritada önerilen Gönen'de
- Kuruluş aşaması çalışmaları devam eden Yalvaç OSB'de kurulabilir.

Bu noktada Yalvaç OSB Faaliyete geçtiğinde Isparta'ya göre avantajları neler olabileceği üzerinde durmak gerekmektedir.

21 Ağustos 2020 tarih ve 31.220 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Devlet Yardımları Hakkındaki Kararda: **“Teşvikte 1’inci, 2’nci, 3’üncü ve 4’dördüncü bölge İllerinin; ilçelerinde yapılacak yatırımlar ilçenin bulunduğu ilin bir alt bölgesine sağlanan bölgesel desteklerden; söz konusu ilçelerin organize sanayi bölgelerinde veya endüstri bölgelerinde gerçekleştirilecek yatırımlar ise: bulunduğu ilin iki alt bölgesine sağlanan bölgesel desteklerden; yararlanır.”** denilmektedir.

2020 de alınan bu kararda, teşvik uygulamalarındaki bölgeler listesinde komşumuz Antalya 2. Bölgede, Burdur 3. Bölgede ve Afyonkarahisar 4. bölge yer almıştır. **Isparta ise yine tabi olduğu 2. bölge desteklerinden yararlanmayı sürdürmüştür. Isparta’da alt bölge desteğinden yararlanabilecek dört ilçe ise Şarkikaraağaç, Aksu, Gelendost ve Sütçüler’dir.** Isparta’nın en büyük ilçesi olan Yalvaç’a bölgesel teşvik hakkının verilmemesi sadece yatırımcıyı etkilememiş, Yalvaçta yaşayan tüm toplumu etkilemiş aynı zamanda kurulacak OSB’nin önüne de bir set olmuştur. Yalvaç bu listede normal şartlarda yer alsaydı şu an itibariyle Burdur gibi 3. Bölge teşvikinden yararlanacaktı. **Şayet Yalvaç’ın 22 yıldır bürokratik engelleri aşıp OSB’si olan bir ilçe olsaydı Afyonkarahisar gibi 4. bölge teşviklerinden yararlanıyor olacaktır. Bu durumda Yalvaç’ta yatırım yapan yatırımcının birçok alanda avantajları olacaktı. Özellikle hayvancılık ve sanayide yaptığı yatırımlarda önemli avantajlar elde etmiş olacaktı. Bununla ilgili olarak Tablo 3’te verilmiş olan hayvancılık teşvik tablosu önemli bir göstergedir.**

Tablo 3. 2012 Entegre Hayvancılık Yatırımlarında Teşvik Tablosu (19-Haziran-2012 Tarihli , 28328 Sayılı Resmi Gazete- Özet Bilgi)			
YATIRIM ADI	2.BÖLGE (ISPARTA)	3.BÖLGE (BURDUR /YALVAÇ)	4.BÖLGE (AFYON/YALVAÇ)
Süt Yönlü Büyükbaş Entegre Yatırımları	500 Büyükbaş	300 büyükbaş	300 Büyükbaş
Et Yönlü Büyükbaş Entegre Yatırımları	700 Büyükbaş	500 Büyükbaş	500 Büyükbaş
Damızlık Büyükbaş Entegre Yatırımları	500 Büyükbaş	300 Büyükbaş	300 Büyükbaş
Süt Ve Et Yönlü Küçükbaş Yatırımları	2.000 Küçükbaş	1.000 Küçükbaş	1.000 Küçükbaş
Damızlık Küçükbaş Hayvan Entegre Yatırımları	2.000 Küçükbaş	1.000 Küçükbaş	1.000 Küçükbaş
Et Yönlü Küçükbaş Entegre Yatırımları	2.000 Küçükbaş	1.000 Küçükbaş	1000 Küçükbaş
Kanatlı Entegre Yatırımlarında	200 Bin Kapasite Aranır	Kapasite Şartı Aranmaz	Kapasite Şartı Aranmaz

Tabloda görüldüğü üzere:

- Isparta'da süt ve et üretimine yönelik büyükbaş entegre yatırımlarında 500 büyükbaş için teşvik sağlanırken, Yalvaç'ta bu teşvik 300 büyükbaş ile sınırlı kalacaktır.
- Süt, et ve damızlık küçükbaş hayvancılık yatırımlarında Isparta'da 2.000 küçükbaş için teşvik verilirken, Yalvaç'ta bu sayı 1.000 küçükbaş olarak belirlenmiştir.
- Kanatlı entegre yatırımlarında Isparta için 2.000 kapasite şartı aranırken, Yalvaç'ta böyle bir şart bulunmamaktadır.

Tablo Bölgesel teşvik uygulamaları açısından değerlendirildiğinde, Yalvaç'ın önemli teşvik avantajlarından mahrum kaldığı görülmektedir. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi **Yalvaç Organize Sanayi Bölgesini faaliyete geçirememiş ve Isparta'da alt bölge desteğinden yararlanabilecek ilçeler arasında yer alamamıştır.**

Tablo 4. Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Sağlanan Destek Unsurları					
Destek Unsurları			Teşvikte 2. 3. Ve 4. Bölgeler		
			II	III	IV
KDV İstisnası			Var	Var	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti			Var	Var	Var
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Sb Dışı	20	25	30
		OSB İçi	25	30	40
Sigorta Primi İşveren	Destek Süresi	Osob Dışı	3 Yıl	5 Yıl	6 Yıl

Hissesi Desteği		OSB İçi	5 Yıl	6 Yıl	7 Yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			Var	Var	Var
Faiz Desteği	İ Kredi		Yok	3 Puan	4 Puan
	Döviz /Dövizle Endekli Kredi			1 Puan	1 Puan
Sigorta Primi Desteği			Yok	Yok	Yok
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			Yok	Yok	Yok

Tablo 4’te yer alan bilgilere göre bölgesel teşvik oranları bakımından Isparta ve Yalvaç karşılaştırıldığında:

- Vergi İndiriminde Yatırıma Katkı oranı: Isparta’da yüzde 25 Yalvata yüzde 40.
- Sigorta Primi İşveren hissesi Desteği: Isparta’da 5yıl Yalvata 7 yıl.
- Faiz Desteği (i kredi): Isparta’da yok, Yalvaç’ta 4 puan.

Bölgesel Teşvik Uygulamalarında da Yalvaç tabloda görüldüğü gibi çok büyük avantajlardan mahrum kalmıştır.

SONUÇ

Fikir Isparta topluluğu olarak TDİOSB konusunda şunları söyleyebiliriz:

- ✓ Isparta, tarımsal üretim için uygun bir iklime ve verimli topraklara sahiptir. Özellikle gül ve lavanta üretimi, kesme çiçekçilik, elma gibi meyvecilik alanlarında Türkiye'nin önde gelen illeri arasında bulunmaktadır. Bunun için Isparta'nın ekonomisi, mevcut doğal, coğrafi ve beşeri kaynaklarına bağlı olarak tarım ve sanayi arasında bir denge kurmayı hedeflemelidir. Bu dengeyi sayılayacak faktörlerden biri TDİ Isparta OSB olabilir.
- ✓ Isparta ve bölgesinde büyük bir tarımsal üretim potansiyeli bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgelerinin (TDİOSB) sayısı, 19 Ocak 2025 itibarıyla 42'ye ulaşmıştır. Bu TDİOSB'lerin 8'i faaliyette olup, 3 binden fazla kişiye doğrudan istihdam sağlamaktadır. Bununla birlikte Isparta kesme çiçekçilik alanında özellikle karanfil üretiminde yüksek üretim kapasitesine sahiptir. Buna karşın Türkiye'de bulunan çiçekçilik ya da süs bitkileri ihtisas sanayi bölgeleri İzmir, Balıkesir ve Yalova'da bulunmaktadır. Dolayısıyla Isparta'da kurulacak bir TDİOSB bölgesel tarım potansiyelinin değerlendirilmesi açısından merkezi bir rol üstenebilir.
- ✓ Tarım, yerel halkın büyük bir kısmı için iş imkanı sağlamaktadır. Tarım sektörüne yapılacak modernizasyon yatırımları, verimliliği artırabilir. Tarımın turizmle birleştiği gül ve lavanta tarlaları gibi projeler, hem ekonomik kazanç hem de tanıtım açısından fayda sağlayabilir.
- ✓ Uzun vadede Isparta ekonomisinde büyümeyi destekleyen aktörlerden biri tarım ürünleri ve tarıma dayalı sanayi ürünlerinin üretimi olabilir. Bu durum kırsal kalkınmayı destekleyebilir. Isparta'dan göçü durdurabilir.
- ✓ TDİ OSB'nin kurulmasıyla Isparta'daki tarımsal ürünlerin işlenerek kozmetik, gıda ve ilaç sanayi sektörüne ciddi bir ivme kazandırabilir. Tarım ve sanayinin entegre çalışması ve ürün çeşitliliği sağlayabilir. Böylece tarımsal sanayi yatırımlarıyla tarım ürünlerinin işlenmesi ve ihracat değerinin artırılması mümkün olabilir.
- ✓ Konuya girişte, Isparta'daki OSB'lerin tarihsel sürecinde ifade ettiğimiz gibi Isparta'da halen faal olan 2 adet OSB ve yapım aşamasında Yalvaç'ta 1 adet OSB bulunmaktadır. Isparta üretim bakımından Türkiye sıralamasında; gül, elma, lavanta barbunya üretiminde birinci; karanfil (adet) ve aspir üretiminde ikinci; kültür mantarı üretiminde üçüncü; kiraz üretiminde dördüncü; vişne ve haşhaş üretiminde altıncı; üzüm üretiminde yirmiikinci ve çilek üretiminde otuzdördüncüdür. Ayrıca Türkiye'de tıbbi ve aromatik bitkilerde, örtü altı, organik ve iyi tarım uygulamalarında söz sahibi illerden biridir.

Isparta, tarıma dayalı üretimde önemli bir konuma sahip olmasına rağmen, tarım ve sanayi alanında kaybettiği değerleri yeniden kazanabilmek için 2002 yılında durdurduğu Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (TDİOSB) kuruluş çalışmalarına kaldığı yerden devam etmelidir. Bu doğrultuda, tarım ve tarıma dayalı sanayi teşviklerinden ve Avrupa Birliği (AB) fonlarından yararlanma potansiyelini değerlendirme yolları araştırılmalıdır. **Çünkü;**

- ✓ Isparta hem tarımsal üretim hem de tarıma dayalı sanayi açısından Türkiye'nin yüksek katma değer üreten önemli merkezlerinden biridir. Burada asıl önemli olan, yukarıda da belirtildiği gibi, Isparta'da kamuoyu oluşturarak küçük yatırımcıları bir araya getirmek ve büyük yatırımcıları teşvik etmek için ilin tüm siyasi aktörleri ile sivil toplum kuruluşlarının (STK) iş birliği içinde hareket ederek bürokrasiyi etkin bir şekilde harekete geçirmesidir.
- ✓ Devletin özellikle yatırım alanında Isparta'ya destek sağladığı açıktır. Bu desteğin doğru bir şekilde anlatılması büyük önem taşımaktadır; zira özellikle ihracat alanında yürütülen çalışmalar, bölgedeki ekonomik faaliyetleri artırmanın yanı sıra ülke ekonomisine de önemli katkılar sağlayacaktır.
- ✓ Bu raporda da ifade edildiği üzere, Isparta bu süreç için hazır durumdadır. Özellikle Ankara'da bürokraside görev yapan hemşehrilerimizin yol gösterici rol üstlenmesi ve önemli firmalarda yer alan Ispartalı iş insanlarının, yatırım yapmaya hazır büyük şirketleri kente yönlendirmek için lobi faaliyetlerinde bulunması, Isparta ekonomisinin yeniden canlanmasına ve gelir kaynaklarının çeşitlenmesine katkı sağlayacaktır.

Fikir Isparta olarak bu tür raporları hazırlamaya devam edecek ve ilgili muhataplarla paylaşacağız.

Fikir Isparta Topluluğu